

Sygn. akt. I ACa 272/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

<u>Przewodniczący</u>	SSA Grażyna Demko
Sędziowie:	SSA Anna Pelc (spr.) SSA Jan Sokulski
Protokolant:	st.sekr.sądowy Cecylia Solecka

po rozpoznaniu w dniu 18 października 2012 r. na rozprawie

sprawy z powództwa L. K.

przeciwko M. H.

o zachówek

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu

z dnia 28 marca 2012 r., sygn. akt I C 51/12

I. **zmienia** zaskarżony wyrok w ten sposób, że :

1. **zasądza** od pozwanej M. H. na rzecz powódki L. K. kwotę 89.750 zł (osiemdziesiąt dziewięć tysięcy siedemset pięćdziesiąt) z ustawowymi odsetkami od kwot :

- 75.000 zł od dnia 20 grudnia 2010 r,

- 14.750 zł od dnia 2 grudnia 2011 r,

2. **zasądza** od pozwanej na rzecz powódki koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.617 zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście),

3. **nakazuje** ściągnąć od pozwanej M. H. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Przemyślu kwotę 6.525,77 zł (sześć tysięcy pięćset dwadzieścia pięć 77/100) tytułem kosztów procesu, od których powódka została zwolniona ,

II. **oddala** apelację w pozostałym zakresie,

III. **zasądza** od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego,

IV. **n a k a z u j e** ściągnąć od pozwanej M. H. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Przemyślu kwotę 913 zł (dziewięćset trzynaście) tytułem opłaty sądowej od apelacji, od której powódka została zwolniona .

UZASADNIENIE

Powódka L. K. domagała się ostatecznie zasądzenia od pozwanej M. H. kwoty 89.750 zł tytułem zachowku.

Pozwana przed wytoczeniem sporu zapłaciła powódce kwotę 40.000 zł i przyjmując, że kwota ta w całości zaspokaja żądanie pozwu wniosła o oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy ustalił, że spadek po ojcu powódki M. K., zmarłym 14 marca 2006 r. w P., zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Przemyślu z dnia 9 maja 2006 r. sygn. akt I Ns 198/06, na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia

6 marca 2001 r. nabył W. P..

W chwili śmierci M. K. był wdowcem, nie posiadał innych dzieci poza powódką, która mieszkała w Z., nie utrzymywała kontaktów z ojcem. Nie była też uczestnikiem postępowania spadkowego po ojcu, toczącym się w sprawie I Ns 198/06, gdyż W. P. w złożonym zapewnieniu spadkowym zeznał, że M. K. nie miał dzieci.

W. P. zmarł w dniu 18 sierpnia 2008 r., a spadek po nim nabyła córka pozwana M. H., zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Przemyślu z dnia 23 października 2008 r. (sygn. akt I Ns 736/08).

O śmierci ojca powódki dowiedziała się z biura geodezji, zaś o dacie śmierci powzięła wiadomość w dniu 1 października 2009 r., z akt sprawy I Ns 198/06, które otrzymała do wglądu. W tym samym dniu ustaliła również, na podstawie wymienionych akt kto i na jakiej podstawie nabył spadek po ojcu.

W dniu 2 października 2009 r. powódka wystąpiła ze skargą o wznowienie postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po M. K. sygn. akt I Ns 198/06 oraz o zmianę tego postanowienia poprzez stwierdzenie, że spadek po zmarłym M. K. na podstawie ustawy nabyła córka L. K. w całości.

Powołany w sprawie biegły grafolog w swojej opinii nie zakwestionował prawdziwości testamentu własnoręcznego M. K. wobec czego Sąd Rejonowy w Przemyślu postanowieniem z dnia 10 lutego 2011 r., w wyniku wznowienia postępowania w sprawie sygn. akt I Ns 198/06 zakończonej prawomocnym postanowieniem z dnia 9 maja 2006 r. oddalił wnioski o zmianę tego postanowienia poprzez stwierdzenie, że spadek po M. K. nabyła na podstawie ustawy jego córka L. K..

W dniu 2 października 2009 r. powódka złożyła w Prokuraturze Rejonowej w Przemyślu zawiadomienie o popełnienie przestępstwa złożenia fałszywych zeznań przez W. P. w toku postępowania sądowego o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie testamentu, prowadzonego z jego wniosku przed Sądem Rejonowym w Przemyślu sygn. akt I Ns 198/05 oraz uzasadnionego podejrzenia podrobienia testamentu, na mocy którego nabył spadek po zmarłym M. K..

Postanowieniem z dnia 16 kwietnia 2010 r. Prokuratura Rejonowa w Przemyślu sygn. akt 1Ds 800/09/Sp umorzyła śledztwo w tej sprawie.

Z kolei skarga powódki o wznowienie postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po W. P. sygn. akt I Ns 736/08 została odrzucona przez Sąd Rejonowy w Przemyślu postanowieniem z dnia 16 grudnia 2009 r.

W sprawie było okolicznością bezsporną, że w dacie śmierci M. K. była właścicielem nieruchomości gruntowych w postaci: działki nr (...) o pow. 0,3651 ha zabudowanej częściowo parterowym budynkiem gospodarczym położonej w P. przy ul. (...) ((...)), działki nr (...) o pow. 0,1213 ha zabudowanej parterowym budynkiem mieszkalnym położonym przy ul. (...), działki nr (...) o pow. 0,16 ha położonej w P., którą W. P. sprzedał w dniu 23 maja 2007 r. A. i M. małżonkom

R., działki nr (...) o łącznej powierzchni 2,78 ha położonych w P., które sprzedał w dniu 19 czerwca 2007 r. H. i T. małżonkom R..

Aktualna wartość rynkowa nieruchomości wchodzących w skład masy spadkowej po zmarłym M. K., według ich stanu na dzień otwarcia spadku tj. 14 marca 2006r. według biegłego sądowego w zakresie szacowania nieruchomości, powołanego przez Sąd w sprawie wyniosła 259.500 zł. Natomiast wartość tych nieruchomości z uwzględnieniem sprzedaży wymienionych działek nr (...) i ustaleniem przez biegłego - na żądanie Sądu - ich ceny według poziomu cen na dzień dokonanej sprzedaży tj. 19 czerwca 2007 r. wyniosła 221.201 zł.

Według Sądu Okręgowego określając wartość masy spadkowej stanowiącej podstawę ustalenia należnego powódce zachowku należało przyjąć co do działek nr (...) o łącznej powierzchni 2,78 ha wartość tych nieruchomości według sprzedaży, obowiązujących w dacie transakcji. Sąd stwierdził – nie kwestionując stanowiącej zasadę prawną uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1985 r. (III CZP 75/84 OSNC 1985/10/147) – że nie jest uzasadnione przyjęcie cen tych nieruchomości w chwili orzekania o zachowku, skoro – wobec sprzedaży przez spadkodawcę W. P. – nie wchodziły w skład masy spadkowej, zatem pozwana ich nie odziedziczyła.

W niniejszej sprawie zatem, jak stwierdził Sąd Okręgowy, zachodziły szczególne okoliczności uzasadniające wyliczenie wartości spadku na potrzeby ustalenia zachowku z uwzględnieniem innej chwili niż chwila orzekania o zachowku.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy za podstawę wyliczeń należnej powódce kwoty przyjął roszczenie za zasadne do kwoty 71.500 zł, uwzględniając wcześniej dokonaną wpłatę w kwocie 40.000zł. Jako kwotę wyjściową dla dokonania wymienionego wyliczenia przyjął Sąd wartość podaną przez biegłego w opinii uzupełniającej tj. 221.201 zł.

Z tych względów wyrokiem z dnia 28 marca 2012 r. zasądzono od pozwanej na rzecz powódki kwotę 71.500 zł na podstawie art. 991 kc (błędnie podano kpc) z uwzględnieniem art. 931 § 1 i art. 922 § 3 kc z odsetkami od 20 grudnia 2010 r. do 28 marca 2012 r.

W pozostałej części powództwo oddalono.

Uwzględniając wniosek pozwanej zasądzoną kwotę - na podstawie art. 320 kpc – Sąd Okręgowy rozłożył na 12 rat płatnych miesięcznie po 5.958,33 zł począwszy od następnego miesiąca po uprawomocnieniu się wyroku. O kosztach procesu orzeczono stosownie do art. 100 kpc.

Wyrok powyższy zaskarżyła powódka, zarzucając błędne dokonanie wyceny należnego powódce zachowku poprzez odstąpienie od generalnej zasady jego obliczenia, wynikającej z uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1983 r., błędne przyjęcie, że po stronie pozwanej zachodzi uzasadniony przypadek, w rozumieniu art. 320 kpc, który uzasadnia rozłożenie na raty płatność zachowku, naruszenie art. 481 § 1 kc poprzez przyjęcie, że odsetki od zasądzonej kwoty należnej liczyć tylko do dnia wyroku Sądu I instancji oraz naruszenie art. 100 kpc zd. II – gie i § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki 79,66 % należnej stawki minimalnej i to bez podatku VAT.

Wskazując na powyższe powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenia od pozwanej kwoty 89.750 zł z ustawowymi odsetkami od 20 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty bez rozkładania zasądzonej kwoty na raty i zasądzenie tytułem kosztów zastępstwa procesowego kwoty 4.428zł (3.600 zł +VAT).

W szczególności apelacja zarzuca, że zgodnie z opinią biegłego aktualna wartość majątku spadkowego po M. K. wynosi, zgodnie z opinią biegłego 259.500 zł, tym samym ta kwota stanowi podstawę do wyliczenia należnego powódce zachowku, wyrażającego się kwotą 89.750 zł, po uwzględnieniu dobrowolnej zapłaty przez pozwaną kwoty 40.000 zł. W tym względzie obowiązując bowiem uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - stanowiąca zasadę prawną.

Brak również podstaw do rozłożenia zasądzonej kwoty na raty, bowiem sytuacja finansowa pozwanej nie jest zła, bowiem w dalszym ciągu jest właścicielką nieruchomości położonych w P. przy ul. (...), które może sprzedać, by spłacić wartość zachowku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny sprawy nie jest sporny między stronami. Zarzuty apelacji sprowadzają się do określenia przez Sąd Okręgowy wartości spadku, będącej podstawą do ustalenia zachowku, z pominięciem uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1985r. IIICZP 75/84 w składzie 7 sędziów – stanowiącej zasadę prawną oraz rozłożenia zasądzonej kwoty na 12 miesięcznych rat, mimo braku ku temu racjonalnych przyczyn.

Oba zarzuty są zasadne.

Zgodnie z cytowaną uchwałą – powołaną przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku obliczenie zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen z daty orzekania o roszczeniach z tego tytułu. Uchwała stanowiła odpowiedź na pytania prawne przedstawiane Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia przez Sądy wojewódzkie w sytuacji, gdy wartość spadku w dacie otwarcia była kilkakrotnie niższa od wartości spadku w dacie roszczenia o zachówek, co obejmowało również przypadek zbycia przez spadkobiercę elementu spadku po cenie niższej lub znacznie niższej od określonej na datę orzekania.

W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy stwierdził m.in. „że zachówek jest w pewnym sensie zastępczą formą dziedziczenia . Ma on zapewnić określonym podmiotom korzyści związane ze spadkobranie. Nie ma żadnych społecznych racji przemawiających przeciwko jednakowemu traktowaniu, gdy chodzi o określenie w wartości spadkobierców i osób uprawnionych do zachowku lub mających roszczenie o jego uzupełnienie (art. 991 § 2 kc). Nie zachodzą też żadne prawne i społecznie uzasadnione racje, aby brać w ochronę właśnie zobowiązanego do zaspokojenia roszczeń o zachówek przed nadmiernym obciążeniem kosztem uprawnionego do zachowku (...), słusność wymaga , aby uwzględnić zmiany cen (...).

Stanowisko Sądu Najwyższego w tym względzie nie uległo zmianie, o czym świadczy orzeczenie Sądu Najwyższego sygn. akt

I CSK 599/11 (nie publ.), w którym Sąd Najwyższy powołał się na wymienioną uchwałę.

Brak było również podstaw do rozłożenia zasądzonej kwoty na raty , bowiem pozwana – jak trafnie zarzuca apelacja – jest w dalszym ciągu właścicielką nieruchomości położonych w P. przy ul. (...) – w centrum miasta, zatem może część tych nieruchomości sprzedać, aby spłacić wartość zachowku.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 kpc i orzekł jak w sentencji , przy czym odsetki za opóźnienie w zapłacie zasądzone od dat określonych przez powódkę na rozprawie w dniu 14 czerwca 2012r.

O kosztach postępowania za obie instancje orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 108 § 1 kpc, przy czym wynagrodzenie adwokata nie obejmuje podatku VAT – i w tej części żądanie apelującej jest bezzasadne.

js